

INTERVJU / Tina Kolenik, vizualna umetnica, performerka in kostumografinja

Ne več oči, danes je koža ogledalo duše

Gregor Butala

Vdneh po odprtju razstave *Promenada – cikel selfijev* v galeriji Kresija ima Tina Kolenik, vizualna umetnica, performerka in kostumografinja, natančen odgovor na malce nenavadno vprašanje, koliko lubenic potrebujemo za spodoben umetniški projekt. »Za postavitev sem porabila 27 lubenic, ki so skupaj tehtale 405 kilogramov; uporabila sem predvsem njihove lupine, a tudi vseh 8840 pešk, ki so bile v njih. Sredico smo pa pojedli, tako da sem v celoti uporabila vse sadeže – to je bila popolna reciklaža! In to se mi je zdelo zelo pomembno, ker danes res čisto preveč proizvajamo in premalo recikliramo.« Jedro razstave je 18 avtoportretov, na katerih se avtorica zlasti s pomočjo pokrival, ki jih je izdelala iz omenjenega sadeža, levi skozi različne prepoznavne (družbene) identitete, od nune do zakrite muslimanke, od kraljične do ortodoksnega Juda, od partizanke do škofa. Na videz igriva in preprosta zamisel sledi prepoznavni razvojni črti premislekov stanja v sodobni družbi, ki jo je začrtala že kot performerka v tandemu Eclipse, zadnja leta pa tudi v teoretskem polju.

Od kod zamisel za razstavo *Promenada*?

V začetku lanskega leta sem začela razmišljati o možnih uporabah lubenic v gledališču, recimo kot scenografskega rekvizita, ki je lahko miza, stol, glasbilo, po katerem bobnamo ... Ta sadež me je namreč po likovni plati izrazito pritegnil s svojo zanimivo barvno skalo, predvsem z zeleno skorjo, rdečo sredico in rjavimi peškami, a tudi z različnimi teksturami, ki jih ponujata trda zunanost in mehka notranost. Kot kostumografinjo me je prevzela ideja, da je mogoče lubenico predelati v pokrivala raznovrstnih oblik, s katerimi precej jasno določimo družbeno vlogo ali identiteto nekega posameznika, vključno s spolom, političnim prepričanjem ali versko pripadnostjo; podobno, denimo, kot na renesančnih slikah obleka in različni predmeti opredeljujejo status portretiranca. Na ta način sem oblikovala paletu družbenih identitet, kate-

rih nosilec je skupno to, da imajo na glavi pokrivalo iz ostankov lubenice. Želela sem nakazati, da smo si ljudje v osnovi enaki, ne glede na to, kakšen klobuk nosimo. (*Smeh.*)

Naslov razstave se sicer navezuje na starinski družabni običaj, ki je bil pri nas priljubljen predvsem od preloma iz 19. v 20. stoletje do druge svetovne vojne, v različnih oblikah pa ga marsikje poznajo še danes. Sprehajanje po glavni mestni ulici je bilo namenjeno srečevanju ljudi iz različnih slojev, druženju, tkanju poslovnih vezi, neredko koketiranju, še pogosteje pa razkazovanju samega sebe oziroma posameznikovih oblačil. Posebna vrsta takšnega šopirjenja je bila nedeljska promenada, na kateri so se ljudje pokazali v svoji najlepši zunanji podobi, katere pomemben rekvizit so bila tudi pokrivala, sprehajalne palice za moške in elegantne rokavice za dame, za vse udeležence pa je veljal strog protokol primernega obnašanja. V današnjem času se je z razvojem digitalne tehnologije promenada preselila na družbena omrežja. Ta so postala ogromna virtualna izložba, kjer se prav tako razkazujemo in promoviramo v najboljši luči – kažemo se s svojimi najiminennejšimi oblačili, na bližnjih in daljnih, najraje pa »sanjskih« krajih, ki smo jih obiskali, in tako naprej; skratka, z natančno izbranimi vsebinami uprizarjamo svoja življenja. Zato sem se tudi odločila, da te podobe »uprizorjenih« identitet naredim kot selfije, ki so nekakšna sodobna oblika avtoportreta – torej žanra, ki ima sicer bogato tradicijo v likovni umetnosti. Danes skoraj vsi igramo same sebe na virtualnih odrih sveta; to, kar je bilo nekoč domena gledališča, se je preneslo v naše vsakdanje življenje, kjer smo hkrati režiserji, scenaristi, scenografi, kostumografi, izvajalci in snemalci svojih vlog. Vse naenkrat. (*Smeh.*)

Toda mar ni tovrstno vzbujanje videza že od nekdaj povezano z vsakdanjim življenjem? Da se na primer oblečemo primerno družbenemu položaju, ki ga imamo ali si ga morda želimo?

Drži. Toda postmoderna kultura nam vsiljuje vse večje število teh vlog ali videzov. Če se, recimo, odpravim po nakupih, se bom odločila

za ulično modo, za rekreativne namene bom smuknila v nekaj športnega, če se grem zvečer zabavat, si bom nadela imidž usodne zapeljivke, ko pa bom šla zjutraj v službo, bom oblečena skladno s pričakovano podobo zaposlene osebe; skoraj vsaka socialna situacija ima svojo lastno kodo. In to prehajanje med različnimi in spreminjajočimi se identitetami, v katere se vživljamo, je značilno za sodobno družbo.

Mimogrede, se je zaradi tega spremenila tudi kostumografska praksa? Je treba pri snovanju gledaliških kostumov razmišljati drugače kot pred pol stoletja?

Gledališče se seveda nenehno razvija. Oblikovanje kostumov je sicer še do neke mere odvisno od vsebine besedila, toda precej bolj se navezuje na tip predstave in na pomenske plasti, ki jih želi izpostaviti režiser. Vendar vsaj na splošno še velja, da je treba pri zasnovi kostuma upoštevati status, družbeno vlogo in značaj nekega lika.

Ali bi lahko rekli, da je sodobno uprizarjanje samega sebe tudi posledica spremenjenih vrednot, sistema, ki sili posameznika v to, da sam sebe spreminja v izdelek, nekakšno znamko, da je nenehno dejaven in prisoten?

Vsekakor bi se takšno obnašanje dalo povezati z ideali, ki nam jih vsiljuje družba. Tak je na primer sodobni ideal popolnega, lepega telesa, ki je seveda za veliko večino ljudi nedosegljiv, vendar nima zato na njihova življenja pogosto nič manjšega vpliva. Skozi zgodovino je veljalo, da je telo pač minljivo in da je njegovo spreminjanje, torej neizogibno staranje, nekaj normalnega; danes je naše telo čedalje bolj dojeto kot nekaj najbolj trajnega – vse v našem življenju se spreminja, menjavajo se zaposlitve, partnerji, bivališča; sami pa ostajamo ujeti v svojih telesih, ki zato vse bolj definirajo, kdo in kaj smo. Zato se precej pozornosti namenja videzu, dosti bolj kakor razvijanju drugih potencialov. Želja po lepoti telesa in njegovi estetizaciji je sicer stara toliko kot človeška civilizacija, enako bolečine in trpljenje, ki so z njo povezani; novost je le, da smo danes lepotnemu

diktatu podvrženi vsi, brez izjeme. **Prav s tovrstnimi vprašanji, ki segajo od umetnostnih premislekov do socioloških in kulturoloških tematik, se ukvarjate v knjigi Koža kot kostum ki je nedavno izšla v Knjižnici MGL.**

Ob začetku pisanja sem izhajala iz preprostega vprašanja – kako deluje človeška koža kot obleka in kostum v vsakdanjem življenju in v umetniški produkciji, še posebej v gledališču, performansu in filmu? Pokazalo se je, da ima koža v postmoderne kulture, obsedeni z videzom, izjemno pomembno vlogo: če je nekoč veljalo, da obleka naredi človeka, je to nalogo po novem prevzela koža, sodobni človek mora delati za svojo naravno oblačilo in skrbeti, da njegova povrhnjica ostane čim dlje zdrava, lepa in mladostna. Včasih so dejali, da so oči ogledalo duše; danes bi to verjetneje rekli za kožo.

Domnevam, da zanimanje za kožo izhaja tudi iz vaše dosedanje umetniške prakse, na primer dela tandema Eclipse, pri katerem sta kot pomembno izrazno sredstvo uporabljali tudi lastni goli telesi.

Res je, da sva Eclipse v najinih projektih tudi z uporabo lastnih teles tematizirali različna družbena vprašanja, predsodke in kulturne norme, toda osnovni vzgib za knjigo je bil vseeno precej bolj vsakdanji. Pred devetimi leti sem po televiziji gledala neko severnoameriško oddajo o estetski ki-

rurgiji, v kateri so nastopali ljudje s prekomerno telesno težo, ki so se s strogo dieto in telesno vadbo najprej znebili odvečnih kilogramov, nato pa so v želji po prenovljenem, lepšem telesu odšli še na lepotno operacijo, s katero so jim med drugim odstranili tudi vso odvečno kožo. Prešinilo me je, da bi lahko iz tega nekoristnega odpadka naredila kaj uporabnega in umetniško relevantnega.

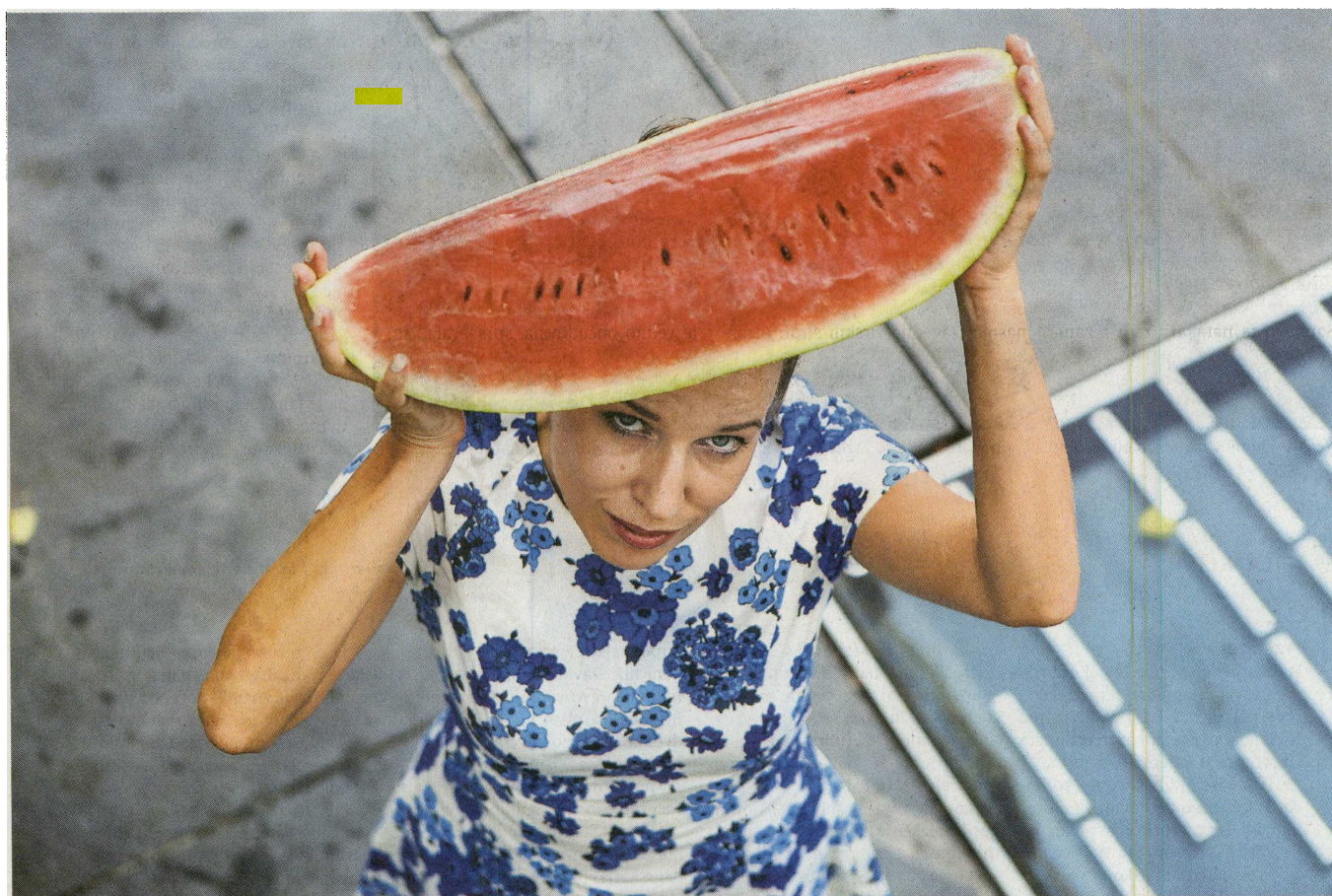
Pa menda ne obleke iz kože?

Natanko! Koža ima navsezadnje podobne značilnosti kot tkanina, je dokaj čvrsta in elastična, lahko je nape-ta, ohlapna ali celo zgubana, gladka ali hrapava; nekje je debelejša, drugod tanjša. Tako sem si zamislila, da bi mi pacientka in pacient, ki čakata na operativno odstranitev odvečne kože, prostovoljno darovala ta odpadki, iz katerega bi za njuno na novo ukrojeno telo naredila oblačilni predmet – zanjo korzet in zanj pas. Ta kosa oblačil bi lahko zanju pomenila neke vrste spravo z grešno preteklostjo prekomernega hranjenja. V projekt so bile vključene umetniške in izobraževalne institucije – AGRFT, Moderna galerija, Mestni muzej Ljubljana, UKC Ljubljana in Zavod za transplatacijo organov in tkiv, toda kljub njihovi podpori ga komisija za medicinsko etiko ni odobrila in tako je bil ustavljen. Razžalostilo me je spoznanje, da človek sploh ni lastnik

svoje kože, niti tiste, ki je ne potrebuje več – ne on ne kdo drug. Me je pa to nato napeljalo k raziskovanju vloge kože v različnih kulturnih, družbenih in umetniških kontekstih. **Ugotavljate, da je koža v sodobni družbi zavzela pomembno mesto. Se to kaže še kako drugače kot v povečanem številu izdelkov za njeno nego?**

Med drugim je za postmoderno kulturo značilno, da se razmerje med odkrito in zakrito kožo močno spreminja; količina razkrite kože se v primerjavi s preteklimi stoletji izrazito povečuje. Spomnite se čudovite obleke, ki jo je nosila Jennifer Lopez na podelitvi nagrad emmy – ko je bila sicer oblečena, toda hkrati na neki način vendarle tudi gola. Izumljamo torej nove načine razkritosti. Vse bolj je prisotna tudi individualizacija kože, torej razmah načinov, s katerimi skušamo s svojo kožo izraziti lastno edinstvenost ali neko specifično sporočilo drugim – na primer s prebadanjem, tetoviranjem, odišavljenjem in brazgotinjenjem. ×

Če je nekoč veljalo, da obleka naredi človeka, je to nalogo po novem prevzela koža, sodobni človek mora delati za svojo naravno oblačilo in skrbeti, da njegova povrhnjica ostane čim dlje zdrava, lepa in mladostna.

»Nekdanja promenada se je z razvojem digitalne tehnologije preselila na družbena omrežja. Ta so postala ogromna virtualna izložba, kjer se prav tako razkazujemo in promoviramo v najboljši luči,« ugotavlja Tina Kolenik. Luka Cjuha